

Puhekieli vs. kirjakieli

Verbit 1

Verbien persoonataivutus ja pikapuhemuodot

©2023 Laura Uusitalo

Puhe- ja kirjakielen eroja, opetus- ja harjoitusmateriaali, kesäkuu 2023, jonka tekijät ovat Laura Uusitalo (Haaga-Helia amk), Tuula Jäppinen (Haaga-Helia amk) ja Felix Mäkelä (HY), on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä. Materiaali on saatavilla osoitteessa kielibuusti.fi.

Tämän opetusvideon ohjeet pätevät
kaikkiin murteisiin.

- Tämän videon esimerkit ovat Etelä-Suomen puhekielestä.
- Suurin osa esimerkeistä on ”Lauran kokouspuheenvuoro” -audiosta.
- Esimerkkilauseissa on muitakin eroja kuin verbit. Niistä löydät lisää tietoa muista opetusvideoista.

Miltä verbien persoonataivutus näyttää Etelä-Suomen puhekielessä ja kirjakielessä?

Kuulet tässä yhden esimerkkiverbin persoonataivutuksen sekä puhekielessä että kirjakielessä.

puhekielessä:

Mä opiskelen
Sä opiskelet
Se opiskelee
Me **opiskellaan**
Te opiskelette
Ne **opiskelee**

kirjakielessä:

Opiskelen
Opiskelet
Hän opiskelee
Opiskelemme
(Te) opiskelette
He opiskelevat

Verbien persoonataivutuksessa neljä kuudesta persoonasta saa Etelä-Suomen puhekielessä saman taivutuksen sekä puhekielessä että kirjakielessä. Persoonat minä, sinä, hän ja te ovat samanlaisia.

Puheessa käytetään usein samaa verbimuotoa hän- ja he-persoonille, mutta kun kirjoitat, sinun täytyy muistaa lisätä he-persoonan verbiin persoonapäätte -vat tai -vät.

Me-persoonan kanssa käytetään usein passiiviverbiä (me opiskellaan, me puhutaan, me lennetään, me katotaan). Kirjakielissä tarvitsen toisenlaisen muodon. Virallisissa tekstissä tarvitsen -mme-päätteen: Opiskelemme, puhumme, lennämme, katsomme.

Tässä on lause-esimerkkejä. Ensin puhekieli, sitten kirjakieli.

Me **saadaan** puhuu... → **Saamme** puhua...

Me **ollaan**... → **Olemme**...

... jos me **halutaan**... → ... jos **haluamme**

Ne matskut, mitkä **oli**... → Materiaalit, jotka **olivat**

Ne **tulee**. → He **tulevat**.

Samat muutokset näkyvät kaikissa aikamuodoissa

Positiivinen imperfekti

puhekielessä:

Mä kävin

Sä kävit

Se kävi

Me **käytiin**

Te kävitte

Ne **kävi**

kirjakiellessä:

Kävin

Kävit

Hän kävi

Kävimme

Kävitte

He kävivät

Negatiivinen imperfekti

puhekielessä:

Mä en käyny

Sä et käyny

Se ei käyny

Me ei **käyty**

Te ette käyny

Ne **ei** käyny

kirjakiellessä:

En käynyt

Et käynyt

Hän ei käynyt

Emme käyneet

Ette käyneet

He **eivät** käyneet

Negatiivisessa imperfektissä puhekieli ja kirjakieli eroavat kaikissa persoonissa. Kun kirjoitat, sinun täytyy muistaa lisätä t-kirjain perfektipartisiipin loppuun. Yksikössä sanomme siis: en käynyt, et käynyt ja ei käynyt. Ja monikossa verbimuodon lopussa on aina -neet: emme käyneet, ette käyneet, eivät käyneet.

Positiivinen perfekti

puhekielessä:
Mä oon käyny
Sä oot käyny
Se on käyny
Me **ollaan käyty**
Te ootte käyny
Ne **on** käyny

kirjacielessä:
Olen käynyt
Olet käynyt
Hän on käynyt
Olemme käyneet
Olette käyneet
He **ovat** käyneet

Negatiivinen perfekti

puhekielessä:
Mä en oo käyny
Sä et oo käyny
Se ei oo käyny
Me **ei olla käyty**
Te ette oo käyny
Ne **ei** oo käyny

kirjacielessä:
En ole käynyt
Et ole käynyt
Hän ei ole käynyt
Emme ole käyneet
Ette ole käyneet
He **eivät** ole käyneet

Muista monikossa **-neet!**

Samat muutokset näkyvät myös kaikissa tapaluokissa.
Tässä on esimerkkejä konditionaaliverbeistä.

me- ja he-persoonan verbit puheessa → kirjacielessä
Täll vaihdolla me **saatais**... → Tällä vaihdolla me **saisimme**.
Jos me **oltais valittu**... → ...jos **olisimme valinneet**
Hinnat **olis** tuonu ...säästö. → Hinnat **olisivat** tuoneet... säästöä.

Verbien pikapuhemuodot ovat käytössä vain puheessa.

Persoonataivutuksen lisäksi toinen iso ero puhekielen ja kirjakielen verbeissä, on niin kutsutut pikapuheverbit, joita käytetään vain puhekielessä verbeistä olla, mennä ja tulla. Puhekielessä sanotaan "Mä oon" ja kirjakielessä "Olen". Tässä kaikki persoonat.

OLLA-verbi

puhekielessä:

Mä oon

Sä oot

Se on

Me **olla**

Te ootte

Ne **on**

kirjacielessä:

Olen

Olet

Hän on

Olemme

Olette

He **ovat**

MENNÄ-verbi

puhekielessä:

Mä meen

Sä meet

Se menee

Me **mennään**

Te meette

Ne **menee**

kirjacielessä:

Menen

Menet

Hän menee

Menemme

Menette

He mene**vät**

TULLA-verbi

puhekielessä:

Mä tuun

Sä tuut

Se tulee

Me **tullaan**

Te tuutte

Ne **tulee**

kirjacielessä:

Tulen

Tulet
Hän tulee
Tulemme
Tulette
He tulevat

PANNA-verbi
puhekielessä:
Mä paan
Sä paat
Se panee
Me **pannaan**
Te paatte
Ne **panee**

kirjakeielessä:
Panen
Panet
Hän panee
Panemme
Panette
He panevat

TIETÄÄ-verbi
puhekielessä:
Mä ti(i)än
Sä ti(i)ät
Se tietää
Me **tiedetään**
Te ti(i)ätte
Ne **tietää**
kirjakeielessä:
Tiedän
Tiedät
Hän tietää
Tiedämme
Tiedätte
He tietävät

TARVITA-verbi
puhekielessä:
Mä tarvi(i)n
Sä tarvi(i)t
Se tarvii
Me **tarvitaan**
Te tarvi(i)tte
Ne **tarvii**

kirjakeielessä:
Tarvitsen
Tarvitset
Hän tarvitsee
Tarvitsemme
Tarvitsette
He tarvitsevat

Miten muuttaisit nämä puhekieliset lauseet?

Kuulet ensin lauseen puhekielessä, Paina sitten "pause"-näppäintä, että saat aikaa miettiä. Kuulet muuten kirjakielisen lauseen heti perään.

puhekielinen lause: Mä en tiiä, et ootteks te ehtiny kattoo...

→ kirjakielinen lause: En tiedä, **oletteko** te ehtineet katsoa...

puhekielinen lause: Mä paan niist sit tietoo...

→ kirjakielinen lause: Panen / Laitan niistä sitten tietoa...

puhekielinen lause: Ne ei tuu siihe meiän tapaamiseen.

→ kirjakielinen lause: He **eivät** tule siihen meidän tapaamiseemme.

Tämä opetusvideo auttaa sinua melkein jokaisessa virkkeessä.

- Verbit jakautuvat tasaisesti tekstiin: melkein jokaisessa virkkeessä on ainakin yksi verbi, jonka kirjakielistämisen tarvetta pitää miettiä.
- Esimerkiksi Luran kokouspuheenvuorosta litteroidussa tekstissä noin 2/3 kaikista verbeistä täytyy muuttaa.